

Učiteljski tovariš

Stanovsko političko glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letna 60 Din za inozemstvo 80 Din. Član sekcije J. U. U. plačajo list in članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebej. Pošt. šte. rač. 11.153. Telefon 3172

Jugoslovanska državna prosvetna politika

Avtoriteta reda naj se skuša pri državljanah zidati na dobro državljsko vzgojo, ne pa samo na zakone in policijska sredstva. — Prosvetno politiko naj vodijo šolski in pedagoški strokovnjaki. — Potreba ustanovitve dobrih pedagoških stolic na jugoslovanskih univerzah.

Drag. P. Dordević,
senator in bivši pomočnik
prosvetnega ministra

Pod gornjim naslovom bomo prinašali važnejše programatične govore gg. senatorjev iz zadnjega zasedanja senata, v kolikor nam jih bodo dali na razpolago gg. senatorji. Bivši pomočnik min. prosvete gosp. senator Drag. P. Dordević nam je dal na razpolago oba svoja večja govora, s katerima pričnemo zanimive razprave.

(Govor gosp. Dragoslava P. Dordevića, senatorja in bivšega pomočnika prosvetnega ministra, v senatu 22. marca 1934.)

VZGOJNI PROBLEMI SO VAŽNEJŠI OD OSTALIH.

Gospodje senatorji, vzgojni problem je važnejši od vseh ostalih, kajti dokler se bavi vsi drugi problemi s to ali ono panogo državnega življenja, s tem ali onim interesom enega ali drugega družabnega razreda, s to ali ono potrebo, priložnostjo ali nezgodno posameznika in skupin, se bavi vzgoja s človekom samim, s človekom kot takim. S človekom, radi katerega obstoja vse, kar obstoji v družbi in državi. S človekom, gospodje senatorji, duhovno, intelektualno in splošno-človno spopolnjevanje skupno z njegovim gmotnim blagostanjem predstavlja smoter celokupne zgodovine, celokupne sedanosti, celokupne naše kulture.

Kakor je človek nad vsem ostalim, kar je on v zgodovini ustvaril, ker vse to mora služiti le njemu, tako je tudi vzgoja, ki se bavi z njim samim, z njim kot takim, važnejša od vseh drugih človeških funkcij.

Da se ta resnica v praksi navadno ne prizna v pravi meri, izvira iz tega, ker se rezultati dobre ali slabe vzgoje ne dosežajo in ne opažajo tako (dvajset ali trideset let je treba za popolno duhovno izoblikovanje človeka), a ljudje so po svoji naravi nagnjeni k temu, da bolje cenijo ono, česar dobre ali slabe posledice takoj opažajo.

VZGOJNI PROBLEM JE TEŽJI OD OSTALIH.

Gospodje senatorji, vzgojni problem je tudi težji, ker je kompliciranjši od vseh ostalih.

To je radi tega, ker se bavi vzgoja z oblikovanjem življenja, človeškega materiala, z oblikovanjem živega človeškega duha, po v naprej določenem načrtu, za že določeni smoter. Glavna karakteristika človeške duše je, da on ravno zato, ker je živ, svoboden in večno aktiven, kaže največjo odpornost napram načrtu in sistematičnemu oblikovanju, ki se drugače imenuje človeška vzgoja. Niti najmočnejša mrtva materija ne pokaže takega odpora napram svojemu oblikovanju, kot to dela živa človeška duša. Z druge strani se za razliko od mrtve materije nič lažje ne kviri, ako se izpostavi nepovoljnemu vplivu, kot se kviri živ človeški material. To povzroča glavno težkočo v vzgoji.

Človek je kot duhovno bitje rezultat mnogih činiteljev: hereditarnih, socialnih in zgodovinskih.

Radi tega se je moderna pedagoška veda danes tako razvila, tako diferencirala, — še posebno v Ameriki, kjer so ljudje pogledali najgloblje v vzgojni problem, — da je postala veda, ki posega globoko v območje drugih ved, katerim nudi z ene strani nove probleme v rešitev, a z druge strani jim odvzema rezultate njihovih teoretičnih raziskovanj in jih nadalje praktično obdeluje in uporablja.

Od psihologije normalnega in nenormalnega človeškega bitja, anatomije, fiziologije, kemije, splošne biologije, etike, politične in kulturne zgodovine do zgodovine človeške filozofske misli, so vse to vede, na katerih danes bazira pedagogika. V pedagogiki ni več laičnega beganja in tipanja po mraku, ni več naslanjanja na slučajni pedagoški talent, na slučajne in nepreizkušene pedagoške izkušnje. Danes je postala pedagogika sistematična filozofska znanstvena disciplina, za katere raz-

umevanje se zahteva strokoven, resen in temeljit študij.

To poudarjam, da bom kasneje pokazal, kako je pri nas.

PROBLEM VZGOJE JE TUDI BOLJ PEREC OD OSTALIH.

Potrebno je pogledati na vzgojni problem iz znanstvenega stališča in reči, da je vzgoja bolj pereča od drugih človeških poslov.

Vzemimo primer! Kako korist imamo od najboljših zakonov za pravosodje, ako ni dober človeški material, ki naj te zakone uporablja?

Kakšno korist imamo od najboljšega zakona o kontroli nad narodnim poslovanjem, ako je potrebna kontrola tudi onim, ki kontrolo vršijo?

Kakšno korist imamo tudi od najboljšega zakona o državnem računovodstvu, ki se z njim skušajo onemogočiti vse zlorabe pri nabavah za državo in občine, ko pa bo vsa ljudska volja, nemorala posameznikov, ravno ta zakon obrnila v zaščito ničvrednežev?

(Znano je iz praktičnega življenja, kako se posamezni krivci mnogokrat skrivajo za poročila in mišljenja komisij. V Subotici imam nekega malopredneža, ki ga ne morem pustiti zapreti, ker se še ved ne skriva za mišljenjem komisije.)

Smoter omenjenih zakonov ni samo vzbujati strah pred kaznijo in staviti zapreke in jezove slabim ljudskim navadam, marveč je njihov namen uničiti v človeku slabo nagnenje. Ni zakona, ki se ne da izigrati, vsaj v nekaterih določbah, ako se ga hoče izigrati. Ni zakona brez izjeme in ni izjeme, ki je ne bi zlobneži izrabili. Uničiti slaba nagnjenja in ustvariti moralno voljo, moralne karakterje, ki ne delajo slabega zato, ker nočejo slabo delati in ne zato, ker se bojijo kazni. — To je najvišji smoter vsake pedagoške teorije in to mora biti najbolj pereči smoter pedagoške prakse, vsake, v tem primeru službene prosvetne politike.

Pokazati vam hočem neki za naš primer karakterističen moment iz svetovne vojne. Na solunski fronti smo vodili dve leti vojno v strelskih jarkih. Približali smo se sovražnikom toliko, da so bili naši jarki večkrat le sto in tudi manj metrov oddaljeni od sovražnih. A vendar so bili iz tako blizu izkopanih jarkov poslani vojaki za izvidnike, ki so se morali ponoči uvrstiti, kolikor so mogli in to na ta način, da so si napravili iz kamenja nekako gnezdo, iz katerega so z budnim očesom spremljali vsako sovražnikovo premikanje. Gledali so navadno skozi periskop. Ti vojaki so bili, v besede pravem pomenu, obsojeni na smrt, ker jih je vsak napad sovražnikovih napadalnih oddelkov formalno zbrisal iz zemeljskega površja. Kar je pri tej stvari važno, je to, da ni mogel podnevi priti k tem vojakom nihče, kajti sovražnikove strojnice in posebni strelci, ki so od tod stalno na nas pazili, bi ga zrvnali z zemljo.

Pred koncem vojne, ko se je začela pojavljati tudi pri naših vojakih telesna in duševna utrujenost in jim je razjedal dušo obup radi negotove usode njihovih sorodnikov pod sovražno okupacijo, so začeli sovražniki še posebej pritiskati na njegovo dušo. Metali so letake, dvigali pred svojimi jarki velike table z ogromnimi napismi in nazadnje so začeli z besedami pozivati naše vojake, naj odložijo orožje. Kot artiljerijski opazovalec v jarku sem večkrat slišal, posebno

V obrambo časti

OTVORENO PISMO.

Gospodinu

Josipu Stažiću,
narodnom poslaniku sreza petrinjskoga
u Beogradu.

Molim učtivo p. n. uredništvo dnevnika »Učiteljskog tovariša«, da bi, u interesu istine i čuvanja pravoga morala u ljudskom društvu, uvrstilo ovo pismo, koje sam istovremeno poslao i naslovniku:

»Poštovani gospodine! Povodom nedavnoga Vašeg govora u Narodnoj skupštini na proračun Ministarstva prosvjete, a kada ste se izražavali o ljudima na čelu Jugoslovenskog učiteljskog udruženja i o njihovim »moralnim kvalifikacijama«, čitao sam u stenografskom zapisniku, da ste gospodinu Ministru prosvjete pokazivali neke »strahovite i porazne dokumente« te sudske presude u tome smislu.

Kako niste naveli, koga se te presude tiču, i u kome pravcu su one bile, a ja mislim da se to odnosi unekoliko baš na mene, i to obzirom na osude zbog uvrde časti prema gg. Čikari i Cindriću (što, dakako, ni učemu nisu nikakva »porazna i strahovita dokumenta«, a još manje ništenje moralnih kvalifikacija čovjeka bilo u kom pogledu), to Vas molim, da biste mi odgovorili, u roku od tri dana, odnose li se te Vaše optužbe odista na mene, pa ako se odnose na mene, ko Vam je dao pravo da Vi mene napadate i potpuno bezrazložno potkazuju (a potkazivanje je to sve dotle dok Vi Vaše navode o našim negativnim moralnim kvalifikacijama i ne dokažete)?

Koliko mi za tri dana ne odgovorite, smatraću, da se ti Vaši napadaji odista odnose na mene, pa ću i postupiti prema tomu.

U nadi, da ćete obzirom na dostojanstvo svoje poslaničko i ljudsko postupiti po ovome mome pozivu, ostajem s poštovanjem,

U Zagrebu 20. marta 1934.

Jovan M. Milojević,
upravitelj Narodne škole
Kralja Petra Velikoga Oslobođioca;
pretsjednik Učiteljskog društva
»Jedinstvo« za grad Zagreb te sre-
zove zagrebački, samoborski i
dugošelski;

član sekcije uprave JUU za Sav-
sku banovinu i glavnoga odbora JUU
u Beogradu.

Još k tomu napominjem, da je g. poslanik Stažić bio i sam duže učitelj, ali nikad nije bio član JUU, nego smo ga računali svagda u njegove protivnike. Što se pak tiče tužbi sudu protiv mene, to su proizašle jedino u obrani naše organizacije i reda u njoj, a pošto su moji lični protivnici upotrebili — »kolegijalno i učiteljski svjesno« — staleške raspre pred sudovima.

Ovoliko radi informacije drugovima i drugaricama u Dravskoj banovini, do kojih ja mnogo držim.

Jovan M. Milojević.

»PRELOM« IN POROČENE UČITELJICE.

V 12. šte. od 5. aprila 1934. prinaša »Prelom« na naš zadnji poziv pod gornjim naslovom v 31. šte. Učit. tovariša sledečo izjavo:

Iz uredništva. G. Jos. Jurak iz Novega mesta je v 8. številki našega lista napisal članek »Kruha brezposelnim inteligentom«, v katerem se ob priliki takrat vodene javne debate izreka proti dvojnemu zaslužkarstvu in za redukcijo žensk v državni službi, katerih možje so v državni ali zasebni službi, pri čemer je posebej omenil poročene učiteljice.

Naše uredništvo zavzema načelno sicer stališče proti dvojnemu zaslužkarstvu, vendar izrecno odklanja v teh razpravah vsak očetek enemu ali drugemu stanu. Tudi Jurakova razprava, katere je vzbudila nevoljo v poklicni organizaciji učiteljstva, ni imela niti izdaleka tega namena, ker bi jo bilo sicer uredništvo brezpogojno odklonilo.

Ker »Prelom« ne popravlja glavnega očitka, ki ga je izrekel z besedami: »Zlasti se to opaža pri poročenih učiteljicah, čijih učenci z uspehi daleč zaostajajo za ono srečno mladino, ki takih učnih moči nimae« — se moremo s popravkom v »Prelomu« zadovoljiti. Bistvo naše obrambe leži v nekvificiranem javnem ocenjevanju službenega delovanja poročenih učiteljic, pri čemer ne moremo pristati na nikako izmikanje.

maksima izkoristi vse intelektualne, etične in strokovne moči vsake generacije, kakor tudi vsa materialna sredstva, da predvsem reši osebni človeški problem, t. j. problem njegove vzgoje.

Med tem se v praksi, dasi morda to tako ne izgleda, nikoli ne razumeva vsa važnost, vsa kompliciranost, vsa nujnost vzgoje. Dokaz temu je novi državni proračun, ki je v resoru prosvetnega ministrstva komaj tolikšen, da, preprosto rečeno, prosveta duše ne izpusti.

MI NIMAMO SISTEMATIČNO OBDELANE PEDAGOŠKE VEDE.

Pri nas ne uživa pedagogika onega priznanja, ki ji pripada. Ne uživa ga iz razloga, ker ni pri nas obdelana kot zaokrožen znanstveni sistem, v katerem bi bili teoretično rešeni vsi splošni in vsi specialni vzgojni problemi. Vzrok temu je, ker nismo imeli skoro nikoli pedagoške stolice na naši univerzi do-
stojno zastopane. (Tu mislim predvsem na beograjsko univerzo.)

NAM MANJKA, GOSPODJE SENATORJI, V PEDAGOŠKI CVIJIĆ.

Manjka nam Cvičić, ki bi na univerzi organiziral in uredil pedagoško stolicu, da bi dvignila pedagoško vedo na pristojno višino, ki bi ji pridobila odgovarjajoče priznanje tudi pri merodajnih faktorjih, pri ljudstvu in pri mladini. Meni se je kot pomočniku prosvetnega ministra pritoževal neki mladenič, kako so se norčevali iz njega njegovi tovariši, ker se je odločil za študij »te neumne pedagogike«. In ti njegovi tovariši so bili dijak filozofske fakultete, to je bodoči praktični pedagoški delavci — profesorji srednjih šol.

MI NIMAMO DOVOLJ PEDAGOŠKIH STROKOVNJAKOV.

Kot prva posledica slabo zastopane pedagoške stolice je, da nismo imeli in nimamo zadostnega števila pedagogov-strokovnjakov. Mi nimamo generacije strokovnih pedagogov. Potrebne so nam generacije pedagogov, kot jih imamo v drugih strokah, da bi se vpliv pedagogike kot teorije in pedagogov kot strokovnjakov občutil v našem praktičnem vzgojnem življenju. Pedagogika je veda, a je tudi umetnost. Za vedo je potreben zdrav in močan intelekt, a za umetnost talent. Pedagogika, odnosno vzgoja kleše človeške duše ravno tako kot kleše kipar marmor. Radi tega je treba imeti poleg neizbežne strokovne sposobnosti tudi talent. Kaj bi bilo iz našega Meštrovića, če bi bil ostal vse svoje življe-